

Länsgemensam överenskommelse för samverkan när en individ behöver stöd och hjälp med egenvård i Värmland

Giltighetstid 2025-04-15 – 2027-04-15

Innehållsförteckning

Inledning.....	2
Syfte.....	2
Avgränsning.....	2
Egenvård - vård med eget ansvar.....	2
Tillämpning.....	3
Bedömning och riskanalys.....	3
Viktiga frågor att ta ställning till i samband med riskanalys:	4
Planering och dokumentation.....	4
Information och instruktion/utbildning	5
Medicinteknik.....	5
Samordnad individuell plan (SIP)	5
Fast vårdkontakt.....	5
Uppföljning och omprövning.....	5
Stöd och hjälp med egenvård.....	6
Egenvård barn och unga.....	6
Barn och egenvård	6
Förskola/skola	6
Barn på korttidsvistelse utanför det egna hemmet i t.ex. korttidshem, stödfamilj eller lägervistelse enligt LSS.	7
Barn och ungdomar i hem för vård och boende – HVB, familjehem eller stödboende enligt SoL	7
Barns delaktighet och inställning	7
Avvikelsehantering.....	7
Ansvarsfördelning i egenvårdsprocessen.....	8
Regelverk inom området.....	9
Mall för egenvårdsplan Förslag på rubriksättning om mall saknas i verksamhetssystem.....	11

Inledning

Lag om egenvård (2022:1250) antogs av riksdagen och trädde i kraft den 1 januari 2023. Det innebär att föreskriften ”Bedömning av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård” (SOSFS 2009:6) upphävs.

Lagen innehåller bestämmelser om hälso- och sjukvårdsåtgärder som utförs i form av egenvård. De bestämmelser som tidigare fanns i SOSFS 2009:6 och som inte omfattas av den nya lagen återfinns i andra författningar på hälso- och sjukvårdens område. Syftet med lagen är att säkerställa att egenvård bedöms, planeras, utförs och följs upp på ett säkert sätt.

Verksamheter som bedriver socialtjänst och LSS-verksamhet styrs av de lagar och regler som gäller för dessa verksamheter. Det gäller även vid egenvård.

I Meddelandeblad nr 1/2023 tydliggör Socialstyrelsen vad som gäller vid bedömningar och ställer krav på att hälso- och sjukvården utgår från vad som är patientsäkert i varje enskilt fall.

Ett kunskapsstöd publicerat på Socialstyrelsens hemsida finns att använda som tillägg till den länsgemensamma överenskommelsen. Varje verksamhet ansvarar för att vid behov utarbeta lokala rutiner som grundar sig på dessa dokument.

Syfte

Avsikten med egenvård är att stärka individens möjligheter till ett självständigt och oberoende liv samtidigt som vården ska vara säker.

Syftet med överenskommelsen för samverkan vid egenvård är att:

- tydliggöra hur huvudmännen ska samverka i samband med egenvård
- ge grund för ett gemensamt synsätt på begreppet egenvård
- tydliggöra ansvaret inom såväl den egna verksamheten som mellan verksamhetsområden för bedömning, planering och uppföljning av egenvård
- främja hög patientsäkerhet

Överenskommelsen omfattar Region Värmland och Värmlands samtliga kommuner och ska följas av dem som arbetar på uppdrag av någon av huvudmännen, oavsett om det är i privat eller egen regi som åtgärden utförs.

Avgränsning

Överenskommelsen förtydligar endast arbetssätt för när en individ behöver stöd och hjälp med egenvård av någon annan. Överenskommelsen beskriver inte arbetssätt när individen kan utföra egenvården helt självständigt.

Egenvård - vård med eget ansvar

Med egenvård avses i Lag om egenvård, en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan.

Egenvårdsbedömningen är hälso- och sjukvård men när egenvård utförs gäller inte hälso- och sjukvårdslagen. Delegering av arbetsuppgiften är därför inte aktuellt. Om patienten får hjälp med egenvård som en del av en socialtjänstinsats enligt socialtjänstlagen, SoL, eller insats

enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, gäller lagar och regler på socialtjänstens och LSS område.

Närstående och makar har ingen laglig skyldighet att hjälpa till med egenvård.

Tillämpning

Överenskommelsen tillämpas när individen behöver stöd och hjälp i samband med egenvård. Den legitimerade yrkesutövaren som gjort bedömningen ansvarar för att planera egenvården tillsammans med individen och med dem som ska hjälpa till eller stödja vid egenvården. Stöd och hjälp med egenvård kan ges av till exempel närstående, personliga assistenter eller av olika personalgrupper i kommunerna. Behov av planering kan även initieras av individen själv eller av handläggare i kommunen.

Bedömning och riskanalys

Behandlande hälso- och sjukvårdspersonal inom både region och kommun kan göra en bedömning om egenvård utifrån sitt eget yrkesansvar. En förutsättning för att legitimerad personal i kommunen ska kunna göra en egenvårdsbedömning är att det finns ett pågående hälso- och sjukvårdsuppdrag.

Vilka åtgärder som kan vara egenvård kan inte anges generellt, utan är beroende av omständigheterna i varje enskilt fall.

Som en del i bedömningen ska det ingå en riskanalys. Syftet är att säkerställa att patienten inte utsätts för risk att skadas om åtgärden utförs som egenvård. Bedömning ska ske i samråd med patienten och utgå från dennes livssituation. Den ska ske med respekt för patientens självbestämmande och integritet samt behov av trygghet och säkerhet. Information om vad begreppet egenvård innebär ska ges till patienten och dennes närstående. Informationen som är given samt bedömningen ska dokumenteras i patientjournalen. En hälso- och sjukvårdsinsats får inte bedömas som egenvård om riskanalysen visar att det finns en risk att patienten kan skadas.

För patienter med kognitiv svikt krävs särskilt noggrann bedömning avseende egenvård, där omgivningsfaktorer och effekterna för patientens livskvalitet behöver särskilt värderas.

Individuell bedömning ska ske om patienten klarar att ta det fulla ansvaret för de åtgärder som är aktuella eller om det finns behov av stöd och hjälp av annan utförare.

Viktiga frågor att ta ställning till i samband med riskanalys:

1. Vilken hälso- och sjukvårdsåtgärd ska bedömas som egenvård?
2. Kan patienten själv ta ansvar för hur åtgärden utförs utan risk för skada?
3. Behöver patienten stöd och hjälp från någon annan för att klara av att utföra egenvården på ett säkert sätt?
4. Kan patienten själv ge instruktion till den som ska ge stöd och hjälp i egenvården?
5. Behöver den som bedömt egenvården ge information, instruktion/utbildning till den som ska ge stöd och hjälp i egenvården?
6. Finns det några risker med att åtgärden utförs utanför en sjukvårdsinrättning och utan tillgång till legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal?
7. Finns det risker om åtgärden försenas eller uteblir?
8. Finns behov av akututrustning, skyddsutrustning eller särskilda rutiner för att egenvården ska kunna ske på ett säkert sätt?
9. Behövs en dokumenterad handlingsplan vid eventuell komplikation?
10. Är patienten och den som ska ge stöd och hjälp med egenvård införstådda med eventuella risker vid egenvården och accepterar dessa?
11. Hur ofta behöver uppföljning av egenvården ske?

Planering och dokumentation

Den som gjort bedömningen ska ansvara för att en riskanalys och planering för egenvården genomförs. Patienten och berörda ska informeras om vad egenvård innebär, delta i planeringen och själv bestämma om någon närstående ska delta.

Dokumentationen av planeringen ska omfatta:

1. Vilken åtgärd som har bedömts som egenvård.
2. Om patienten själv eller med hjälp av någon annan ska utföra egenvården.
3. Hur och av vem information och instruktioner/utbildning ska ges till dem som ska utföra egenvården.
4. Vilka åtgärder som ska vidtas och vem som ska kontaktas, om patienten har drabbats av eller har utsatts för risk att drabbas av skada eller sjukdom i samband med egenvården.
5. Vilka åtgärder som ska vidtas och vem som ska kontaktas, om patientens situation förändras.
6. Hur, av vem och när bedömningen av egenvården ska följas upp.
7. Datum för omprövning av egenvårdsbedömningen.

En kopia av egenvårdsplanen lämnas till patienten och till de som ansvarar för verksamheten som ska hjälpa till vid utförandet av egenvården. Det kan t.ex. vara kommunens biståndshandläggare eller chef för assistansbolag.

Information och instruktion/utbildning

Information och instruktion/utbildning om hur egenvårdsinsatsen ska utföras ska ges till patienten och den eller de som ska hjälpa till vid utförandet. Instruktion gällande egenvårdsinsats utformas i samverkan mellan aktörerna. Uppmärksammas behov av instruktioner eller information hos utföraren, ska ansvarig för egenvårdsbedömningen kontaktas.

Medicinteknik

Om en åtgärd kräver hantering av en medicinteknisk produkt som bedöms som egenvård, är det viktigt att säkerställa att individen och den som ska hjälpa till i egenvården får instruktion i alla delar runt den medicintekniska produkten. I egenvårdsplanen ska det dokumenteras hur produkten ska användas, hur service och underhåll ska ske och vart förbrukningsartiklar ska beställas.

Samordnad individuell plan (SIP)

SIP syftar till att säkerställa samarbete mellan huvudmännen för att individers samlade behov av hälso- och sjukvård och socialtjänst tillgodoses. Om regionen eller kommunen bedömer att en SIP behövs för att individen ska få sina behov tillgodosedda, och om denne samtycker till det, ska en sådan plan upprättas. Planen ska, om det är möjligt, upprättas tillsammans med individen. Närstående ska också ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och individen inte motsätter sig det.

Av planen ska det förutom aktuella insatser och vem som ansvarar för dessa framgå vilka insatser som vidtas av någon annan aktör än regionen eller kommunen. Det innebär att socialtjänsten och hälso- och sjukvården tillsammans med individen och de närstående ska identifiera andra aktörer, deras insatser och ge dem möjligheter att delta i planeringen.

Fast vårdkontakt

Fast vårdkontakt ska utses för patienten om han eller hon begär det, eller om det är nödvändigt för att tillgodose patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet.

Uppföljning och omprövning

Den som har gjort bedömningen att en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård, ansvarar för att egenvården omprövas och följs upp i de fall det inte är uppenbart obehövligt. Om egenvårdsåtgärden är tidsbegränsad ska slutdatum framgå i egenvårdsplanen. Om uppföljningsansvaret överförs till någon annan legitimerad, ska en överenskommelse ske och det ska tydligt framgå i egenvårdsplanen.

Uppföljningsansvaret kan inte överlåtas till annan utan att behandlingsansvaret övertas, till exempel via remiss från specialistvård till primärvård eller samverkande dialog.

Stöd och hjälp med egenvård

Om patienten behöver praktisk hjälp ska bedömningen ske i samråd med den eller de som ska ansvara för utförandet till exempel närstående, socialtjänst, förskola/skola eller annan aktör. Om ansvarig för utförande verksamhet bedömer att berörd personal saknar kompetens för att utföra egenvården, måste ansvarig för egenvårdsbedömningen tillsammans med ansvarig för utförandet, komma överens om hur situationen ska lösas.

Har individen behov av hjälp med att utföra egenvården kan denne ansöka om bistånd för stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen. Egenvård som utförs av personal enligt socialtjänstlagen kräver särskilt beslut. Egenvårdsplanen ligger då till grund för bedömning och beslut om egenvård.

Uppstart av utförandet av åtgärden planeras vid behov i samverkande dialog mellan huvudmännen.

Stöd och hjälp kan även ske som en insats enligt LSS. Individer som har rätt till personlig assistans via kommunen eller assistansersättning via Försäkringskassan och har behov av hjälp med att utföra egenvårdsinsatser, kan ansöka om att dessa beviljas i ett assistansbeslut. För att behovet ska anses styrkt är det den enskildes eget ansvar att inkomma med en egenvårdsplan till sin ansökan. Individer som omfattas av LSS personkrets och bor i bostad med särskild service kan också ha behov av hjälp att utföra egenvårdsinsatser. Då omvårdnad ingår i insatsen behövs inget ytterligare beslut än en aktuell egenvårdsplan.

Om egenvården inte utförs på ett säkert sätt ska återkoppling ske till den som anges som ansvarig i egenvårdsplanen. Vid förändringar hos individen eller i organisationen som ger stöd och hjälp i egenvård, ska den som gjort egenvårdsbedömningen kontaktas för en ny bedömning utifrån de nya förutsättningarna.

Ansvarig utförare kan inte på eget initiativ lämna över ansvaret för egenvård till någon annan utan att ansvarig hälso- och sjukvårdspersonal gjort ny riskanalys.

Egenvård barn och unga

Avsnittet om egenvård för barn och unga är ett tillägg till ovanstående i dokumentet. Information gällande egenvården ska ges till barnet utifrån barnets ålder och mognad. Med barn och unga avses personer under 18 år. Egenvårdsbedömning för barn och unga sker på samma sätt som tidigare beskrivits i dokumentet.

Barn och egenvård

Vårdnadshavare kan vanligtvis ta ansvaret för sitt barns egenvård. Detta gäller även för mera avancerade insatser. En bedömning måste göras utifrån vårdnadshavarnas förutsättningar att klara av att utföra egenvården på ett säkert sätt. Vårdnadshavare kan inte lämna över ansvaret för egenvården till personal inom förskola, skola, korttidsboende eller till assistenter utan att den ansvariga hälso- och sjukvårdspersonalen som initialt bedömt egenvården gjort en ny riskanalys och bedömning.

Förskola/skola

Vårdnadshavarnas tillsynsansvar för sina barn, enligt Föräldrabalken, övergår till förskolan och skolan den tid som barnet vistas där. Förskolan och skolan har därför ett ansvar för att barnen och eleverna får hjälp med sin egenvård.

Skolsköterska/skolläkare inom elevhälsans medicinska insatser kan vara delaktiga i planeringen men har inte ansvar för att utföra egenvård. En ny bedömning av egenvården måste göras när barnet går över från förskola till skola samt om barnet byter skola. Alla som arbetar inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och skolan kan kalla till SIP vid behov. Om rektor eller ansvarig hälso- och sjukvårdspersonal anser att personalen i skolan inte kan hjälpa en elev med egenvård på ett säkert sätt måste ansvarig inom hälso- och sjukvården tillsammans med skolan komma överens om hur de ska lösa situationen.

Barn på korttidsvistelse utanför det egna hemmet i t.ex. korttidshem, stödfamilj eller lägervistelse enligt LSS.

När barn och ungdomar vistas på korttidsvistelse utanför det egna hemmet och inte själva kan ta ansvar för sin egenvård, kan de behöva hjälp av annan utförare än vårdnadshavare.

Verksamhetsansvarig chef ska då vara delaktig vid riskanalys och planering av egenvården. Föräldrar/vårdnadshavare kan aldrig på eget initiativ överlämna egenvårds-ansvaret till assistenter eller personal på boendet.

Barn och ungdomar i hem för vård och boende – HVB, familjehem eller stödboende enligt SoL

Ungdomar kan själva eller med stöd av personalen ta ansvar för sin egenvård. När stöd av personalen behövs ska en egenvårdsplan upprättas. När ett barn eller ungdom är på HVB ska verksamhetsansvarig chef vara delaktig vid riskanalys och planering av egenvården.

Barns delaktighet och inställning

I takt med barnets stigande ålder och utveckling, ska allt större hänsyn tas till barnets synpunkter och önskemål. Barnet ska således ha ett medinflytande som med tiden tangerar eller, under vissa omständigheter, övergår till ett självbestämmande.

Avvikelsehantering

Vid vårdskada eller risk för vårdskada relaterad till egenvårdsbedömningen ska ansvarig för bedömningen informeras skyndsamt. Händelsen hanteras enligt respektive huvudmans rutiner för avvikelsehantering. Arbetsledning ansvarar för att rapportera avvikelsen till ansvarig chef inom den verksamhet som har ansvar för bedömningen av egenvård.

Ansvar för skada vid egenvård bedöms enligt allmänna skadestånds- och straffrättsliga principer.

Ansvarsfördelning i egenvårdsprocessen

Ansvar	Aktivitet
Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal	Risikanalys och planering i samråd med berörda. Upprättande av egenvårdsplan med risikanalysen som grund. Kallar till SIP när det bedöms av aktörerna vara aktuellt. Information till patienten och övriga berörda. Hälso- och sjukvårdsinsatsen upphör när inga risker bedöms finnas för att kunna utföras som egenvård. Sker i samråd med individen samt de som ska utföra egenvården. Den som bedömt egenvården ansvarar för information, handledning och instruktioner till utföraren. Ansvarar för att förbrukningsartiklar eller förbrukningshjälpmedel samt utrustning förskrivits till patienten. Följer upp och utvärderar egenvårdsbedömningen samt omprövar beslutet om egenvård vid förändrade förutsättningar. Ansvarar för att meddela förändringar i beslutet till berörda.
Patienten, individen eller dennes företrädare	Medge samtycke till informationsöverföring mellan huvudmännen. Ska om möjligt delta i risikanalysen inför beslut och planering av egenvården. Vid behov ansöka om bistånd enligt SoL/LSS eller SFB.
Biståndshandläggare	Utredar och beslutar om hjälp och stöd för att bistå individen med egenvård.
Socialtjänstens verksamhetschef eller enhetschef	Verkställer biståndshandläggarens beslut om tid för insatsen samt ansvara för att genomförandeplan enl. SoL blir upprättad. Ansvarar för att kontakta bedömare av egenvård om förutsättningar för utförandet förändrats till exempel vid ny personal/behov av instruktion.
Omsorgs- eller omvårdnadspersonal, privata utförare	Informerar ansvarig hälso- och sjukvårdspersonal som bedömt egenvården, om individens hälsotillstånd, livssituation eller kognitiva status förändras.
Rektor/verksamhetsansvarig på förskola/skola	Säkerställer att individen får stöd utifrån behov i egenvård.
Elevhälsans medicinska insats	Stödfunktion vid planering av egenvård.
Skolpersonal	Utförare. Rapportera skada eller risk för skada
Vårdnadshavare	Samverkan med aktörer kopplade till barnets egenvård.
Försäkringskassan	Utredar och beslutar om hjälp och stöd med egenvård via personlig assistans.

Regelverk inom området

- Föräldrabalken (1949:381)
- Handbok vid tillämpningen av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2017:37) om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården
- Hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80)
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
- Lag om egenvård (2022:1250)
- Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter
- Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
- Meddelandeblad, Ändrade regler vid egenvård. Socialstyrelsen Nr 1/2023
- Offentlighet- och sekretesslagen (2009:400)
- Patientdatalagen (2008:355).
- Patientlagen (2014:821)
- Skollag (2010:800)
- Skolverkets informationsblad: Mer om egenvård i förskolan och skolan.
- Socialförsäkringsbalk (2010:110)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1997:14) om delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård.
- Socialstyrelsens Kunskapsstöd för egenvård – enligt egenvårdslagen.
- Socialtjänstlagen (2001:453)
- Samverkansavtal mellan Region Värmland och Värmlands kommuner – förbrukningsartiklar/förbrukningshjälpmedel
- Samverkansavtal mellan Region Värmland och Värmlands kommuner – Livsmedel för speciella medicinska ändamål

Värmlands kommuner | Region Värmland

Dokumentet har utarbetats på uppdrag av Hälso- och sjukvårdsledningen i Region Värmland. Arbetsgruppen har bestått av representanter från olika verksamheter inom regionen och kommunerna. Under arbetets gång har synpunkter efterfrågats och bearbetats från samtliga kommuner, privata utförare, samtliga vårdnära verksamheter och jurist inom Region Värmland.

Mall för egenvårdsplan

Förslag på rubriksättning om mall saknas i verksamhetssystem.

Namn patient
Personnummer

Namn på legitimerad som gjort bedömningen:
Befattning
Verksamhet
Datum

Egenvårdsplan

Åtgärd som ska utföras

Hjälptext: Beskriv åtgärd som ska utföras som egenvård.

Utförs av

Hjälptext: Vem eller vilka kommer att utföra egenvården?

Är det patienten själv eller någon annan som ska utföra egenvården?

Vem är kontaktperson till verksamheten som beslutat om egenvården?

Information/instruktioner/utbildning

Hjälptext: Den som bedömt egenvård ansvarar för att information och instruktioner samt vid behov utbildning ges till den/de som ska utföra egenvården samt ansvarar för att aktuella hjälpmedel finns. Hur har information och instruktioner givits? Informationen ska lämnas skriftligen om det behövs, med hänsyn till mottagarens individuella förutsättningar eller om han/hon ber om det.

Vid akuta situationer kontaktas

Hjälptext: Vem ska kontaktas och vilka ev. åtgärder ska vidtas vid akuta situationer, om patienten har drabbats av eller utsatts för risk att drabbas av skada eller sjukdom i samband med egenvården.

Vid övriga problem, förändringar i hälsotillståndet eller i vardagen kontaktas

Hjälptext: Vem ska kontaktas och på vilket sätt ska detta ske, om förändringar sker som kan göra att beslutet om egenvård behöver följas upp eller omprövas?

Uppföljning

Hjälptext: Hur, när och av vem ska bedömningen av egenvården följas upp?